

Listening

Listening is more than merely hearing words. Listening is an active process by which students receive, construct meaning from, and respond to spoken and/or nonverbal messages (Emmert, 1994). As such, it forms an integral part of the communication process and should not be separated from the other language arts. Listening comprehension complements reading comprehension. Verbally clarifying the spoken message before, during, and after a presentation enhances listening comprehension. Writing, in turn, clarifies and documents the spoken message.

ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਣਨਾ ਇਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਹੇ ਜਾਂ ਨਾ-ਕਹੇ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (ਐਮਰਟ, ੧੯੯੪)। ਇਹ ਗਲ-ਬਾਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਅਨਿਖਣਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੁੱਝਣ ਸਮਰਥਾ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੋਲਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਬੋਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਲਿਖਣ ਨਾਲ, ਕਹੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Teachers can help students become effective listeners by making them aware of the different kinds of listening, the different purposes for listening, and the qualities of good listeners. Wolvin and Coakley (1992) identify four different kinds of listening:

- **Comprehensive** (Informational) Listening - Students listen for the content of the message.
- **Critical** (Evaluative) Listening - Students judge the message.
- **Appreciative** (Aesthetic) Listening - Students listen for enjoyment.
- **Therapeutic** (Empathetic) Listening - Students listen to support others but not to judge them (p. 7).

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤਾ ਬਣਨ ਲਈ ਸੁਣਨ ਦੇ ਵਖ-ਵਖ ਤਰੀਕੇ, ਸੁਣਨ ਦੇ ਵਖ-ਵਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਰੋਤੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵਾਲਵਿਨ ਅਤੇ ਕੋਕਲੇ (੧੯੯੨), ਸੁਣਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ।

- ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ (ਕਾਮਪ੍ਰੀਹੈਨਸਿਵ) (ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ) - ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਕਹੀ ਗਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਜਾਂ ਅਖਰਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਯੋਜਨਾ (ਕ੍ਰੀਟੀਕਲ) (ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ) - ਸੁਣਨ ਦੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹੀ ਗਲ ਦੇ ਤਤ (ਮੂਲ ਭਾਵ) ਨੂੰ ਪਰਖਦੇ ਹਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨੀ ਯੋਜਨਾ (ਐਪ੍ਰੀਸ਼ੀਏਟਿਵ) (ਐਸਥੈਟਿਕ) (ਸੁਹਜ ਪਖੀ) - ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਲ ਦਾ ਅਨੰਦ (ਸੁਆਦ) ਮਾਣਦੇ ਹਨ।
- ਚਿਕਿਤਸਾ ਯੋਜਨਾ (ਥੈਰੇਪਿਯੂਟਿਕ) (ਹਮਦਰਦੀ/ਸਹਾਇਤਾ ਪਖੀ) - ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਮਦਰਦੀ/ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਕਢੇ, ਸੁਣਦੇ ਹਨ।

Traditionally, secondary schools have concentrated on the comprehensive and critical kinds of listening. Teachers need to provide experiences in all four kinds. For example, listening to literature read, listening to radio plays, and watching films develop appreciative, in addition to comprehensive and critical listening. When students provide supportive communication in collaborative groups, they are promoting therapeutic listening. For example, the listening behavior can show understanding, acceptance, and trust, all of which facilitate communication. Students benefit from exposure to all four types of listening.

Listening is a general purpose in most learning situations. To be effective listeners, however, students need a more specific focus than just attending to what is said. See the following chart which contrasts effective and ineffective listening habits.

Contrasting Effective and Ineffective Listening Habits

Effective Listeners	Ineffective Listeners
Pre-listening	
<ul style="list-style-type: none"> • Build their background knowledge on the subject before listening. • Have a specific purpose for listening and attempt to ascertain the speaker's purpose. • Tune in and attend. • Minimize distractions. 	<ul style="list-style-type: none"> • Start listening without thinking about the subject. • Have no specific purpose for listening and have not considered speaker's purpose. • Do not focus attention. • Create or are influenced by distractions.
During Listening	
<ul style="list-style-type: none"> • Give complete attention to listening task and demonstrate interest. • Search for meaning. • Constantly check their understanding of message by making connections, making and confirming predictions, making inferences, evaluating, and reflecting. • Know whether close or cursory listening is required; adjust their listening behavior accordingly. • Are flexible notemakers—outlining, mapping, categorizing—who sift and sort, often adding information of their own. • Take fewer, more meaningful notes. • Distinguish message from speaker. • Consider the context and “colour” of words. 	<ul style="list-style-type: none"> • Do not give necessary attention to listening task. • Tune out that which they find uninteresting. • Do not monitor understanding or use comprehension strategies. • Do not distinguish whether close or cursory listening is required. • Are rigid note takers with few note-making strategies. • Try to get every word down or do not take notes at all. • Judge the message by the speaker's appearance or delivery. • Accept words at face value.
After Listening	
<ul style="list-style-type: none"> • Withhold judgments until comprehension of message is complete • Will follow up on presentation by reviewing notes, categorizing ideas, clarifying, reflecting, and acting upon the message 	<ul style="list-style-type: none"> • Jump to conclusions without reflection • Are content just to receive message without reflection or action

Listening requires conscious mental effort and specific purpose. The purpose for listening relates to “types” of listening:

ਸੁਣਨ ਲਈ ਮਨੋਵਿਰਤੀ (ਚਿਤ) ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ (ਸੁਣਨ ਦੀ) ਵਜਾਹ ਦਾ (ਕਾਰਨ/ਇਰਾਦਾ) ਹੋਣਾ ਵੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਸੁਣਨ ਦੇ ਪਰਕਾਰ, ਸੁਣਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਿਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

- Are you listening to receive information?
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ?
- Are you listening to follow instructions?
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਹਿਦਾਇਤ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ?
- Are you listening to evaluate information?
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਤਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ?
- Are you listening for pleasure?
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਗਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ?
- Are you listening to empathize?
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਣ ਲਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹੋ?

Students should be able to determine what their purpose should be in any given listening situation.
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼/ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

The Listening Process

Students do not have an innate understanding of what effective listeners do; therefore, it is the responsibility of teachers to share that knowledge with them. Perhaps the most valuable way to teach listening skills is for teachers to model them themselves, creating an environment which encourages listening. Teachers can create such an environment by positive interaction, actively listening to all students and responding in an open and appropriate manner. Teachers should avoid responding either condescendingly or sarcastically. As much as possible, they should minimize distractions and interruptions.

It is important for the teacher to provide numerous opportunities for students to practise listening skills and to become actively engaged in the listening process. The three phases of the listening process are: pre-listening, during listening, and after listening.

Pre-listening

During the pre-listening phase, teachers need to recognize that all students bring different backgrounds to the listening experience. Beliefs, attitudes, and biases of the listeners will affect the understanding of the message. In addition to being aware of these factors, teachers should show students how their backgrounds affect the messages they receive.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵਖਰਾ-ਵਖਰਾ ਹੈ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ, ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਤੇ ਪਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਉੱਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੋਚ, ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਗਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਗਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Before listening, students need assistance to activate what they already know about the ideas they are going to hear. Simply being told the topic is not enough. Pre-listening activities are required to establish what is already known about the topic, to build necessary background, and to set purpose(s) for listening. Students need to understand that the

ਸੁਣਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲ-ਬਾਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ, ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਦਸ ਦੇਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਸਮਝ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਨੀਅਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ

... act of listening requires not just hearing but thinking, as well as a good deal of interest and information which both speaker and listener must have in common. Speaking and listening entail... three components: the speaker, the listener, and the meaning to be shared; speaker, listener, and meaning form a unique triangle.

(King, 1984, p. 177)

There are several strategies that students and their teachers can use to prepare for a listening experience. They can:

1. **Activate Existing Knowledge.** Students should be encouraged to ask the question: What do I already know about this topic? From this the teacher and students can determine what information they need in order to get the most from the message. Students can brainstorm, discuss, read, view films or photos, and write and share journal entries.
2. **Build Prior Knowledge.** Teachers can provide the appropriate background information including information about the speaker, topic of the presentation, purpose of the presentation, and the principles and vocabulary that are likely to be embedded in the presentation. Teachers may rely

upon the oral interpretation to convey the meanings of unfamiliar words, leaving the discussion of these words until after the presentation. At this stage, teachers need to point out the role that oral punctuation, body language, and tone play in an oral presentation.

3. **Review Standards for Listening.** Teachers should stress the importance of the audience's role in a listening situation. There is an interactive relationship between audience and speaker, each affecting the other. Teachers can outline the following considerations to students:
  - Students have to be physically prepared for listening. They need to see and hear the speaker. If notes are to be taken, they should have paper and pencil at hand.
  - Students need to be attentive. In many cultures, though not all, it is expected that the listener look directly at the speaker and indicate attention and interest by body language. The listener should never talk when a speaker is talking. Listeners should put distractions and problems aside.
  - "Listen to others as you would have them listen to you."
4. **Establish Purpose.** Teachers should encourage students to ask: "Why am I listening?" "What is my purpose?" Students should be encouraged to articulate their purpose.
  - Am I listening **to understand**? Students should approach the speech with an open mind. If they have strong personal opinions, they should be encouraged to recognize their own biases.
  - Am I listening **to remember**? Students should look for the main ideas and how the speech is organized. They can fill in the secondary details later.
  - Am I listening **to evaluate**? Students should ask themselves if the speaker is qualified, and if the message is legitimate. They should be alert to errors in the speaker's thinking processes, particularly bias, sweeping generalizations, propaganda devices, and charged words that may attempt to sway by prejudice or deceit rather than fact.
  - Am I listening **to be entertained**? Students should listen for those elements that make for an enjoyable experience (e.g., emotive language, imagery, mood, humour, presentation skills).
  - Am I listening **to support**? Students should listen closely to determine how other individuals are feeling and respond appropriately (e.g., clarify, paraphrase, sympathize, encourage). Before a speaker's presentation, teachers can also have students formulate questions that they predict will be answered during the presentation. If the questions are not answered, students may pose the questions to the speaker. As well, students should be encouraged to jot down questions during listening.

An additional strategy is called **TQLR**. It consists of the following steps:

ਇਸ ਬਾਬਤ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਉਂਤ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅੰਦਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ "ਟੀ ਕਿਯੂ ਐਲ ਆਰ" ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਪੜਾਅ ਹਨ।

T - Tune in (The listener must tune in to the speaker and the subject, mentally calling up everything known about the subject and shutting out all distractions.)

ਟੀ - ਧਿਆਨ ਦਿਓ (ਸਰੋਤਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ (ਧਿਆਨ ਵਿਚ) ਲਿਆਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਮਨੋ ਕੱਢ ਦੇਵੇ।)

Q - Question (The listener should mentally formulate questions. What will this speaker say about this topic? What is the speaker's background? I wonder if the speaker will talk about...?)

ਕਿਯੂ - ਸੁਆਲ ਪੁਛੋ (ਪੜਚੋਲ) (ਸਰੋਤਾ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਬੁਣੇ ਕਿ ਬਕਤਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੀ ਕਹੇਗਾ? ਬਕਤੇ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੀ ਹੈ? ਆਦਿ)

L - Listen (The listener should organize the information as it is received, anticipating what the speaker will say next and reacting mentally to everything heard.)

ਐਲ - ਸੁਣੋ (ਸਰੋਤਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਲੜੀ ਬਣਾਵੇ, ਉਮੀਦ ਕਰੇ ਕਿ ਹੁਣ ਬਕਤਾ ਅਗੇ ਕੀ ਕਹੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੇ।)

R - Review (The listener should go over what has been said, summarize, and evaluate constantly. Main ideas should be separated from subordinate ones.)

ਆਰ - ਪੜਚੋਲ (ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕਹੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਗਲ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੇ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਖੇ। ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਲਗ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।)

5. **Use a Listening Guide.** A guide may provide an overview of the presentation, its main ideas, questions to be answered while listening, a summary of the presentation, or an outline. For example, a guide such as the following could be used by students during a presentation in class.
  - Situation:
Speaker's name: Date: Occasion:
  - What is the general subject of this talk?
  - What is the main point or message of this talk?
  - What is the speaker's organizational plan?
  - What transitional expressions (e.g., firstly, secondly, in contrast, in conclusion) does the speaker use?
  - Does the speaker digress from the main point?
  - Write the speaker's main point in no more than three sentences.
  - What is your personal reaction to the talk? (Based on Devine, 1982, p. 33)

During Listening Students need to understand the implications of rate in the listening process. Nichols (1948) found that people listen and think at four times the normal conversation rate. Students have to be encouraged to use the "rate gap" to actively process the message. In order to use that extra time wisely, there are several things students can be encouraged to do:

They can run a mental commentary on it; they can doubt it, talk back to it, or extend it. They can rehearse it in order to remember it; that is, they repeat interesting points back to themselves. They can formulate questions to ask the speaker... jot down key words or key phrases... They can wonder if what they are listening to is true, or what motives the speaker has in saying it, or whether the speaker is revealing personal feelings rather than objective assessments. (Temple and Gillet, 1989, p. 55)

This kind of mental activity is what effective listeners do during listening.

Effective listeners:

ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਰੋਤੇ:

- **Connect:** make connections with people, places, situations, and ideas they know
ਜੁੜਦੇ ਹਨ: ਉਹ (ਗਲ ਵਿਚ ਆਏ) ਬੰਦਿਆਂ, ਥਾਵਾਂ, ਮੌਕੇ, ਸੋਚਾਂ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।
- **Find meaning:** determine what the speaker is saying about people, places, and ideas
ਤਬ (ਭਾਵ) ਲਭਦੇ ਹਨ: ਉਹ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੰਦਿਆਂ, ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲ ਕੇ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਲਭਦੇ ਹਨ।
- **Question:** pay attention to those words and ideas that are unclear
ਸੁਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਜਿਹੜੇ ਅਖਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਢੁਕਵੇਂ ਸੁਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **Make and confirm predictions:** try to determine what will be said next
ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਗਲ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਚਾਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਗਲ ਦੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **Make inferences:** determine speaker's intent by "listening between the lines"; infer what the speaker does not actually say
ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਉਹ ਬਕਤੋਂ ਦੀ ਗਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।
- **Reflect and evaluate:** respond to what has been heard and pass judgment.
ਵਿਚਾਰਦੇ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲਦੇ ਹਨ: ਉਹ ਸੁਣੀ ਗਲ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

Several strategies such as the following have been developed to help teachers guide students through the listening process.

Teachers can use the **Directed-Listening Thinking Activity** (Stauffer, 1980). A description of this activity follows.

- Choose a story with clear episodes and action. Plan your stops just before important events. Two to four stops is enough.
- At each stop, elicit summaries of what happened so far, and predictions of “what might happen next”.
- Accept all predictions as equally probable.
- Ask the students to explain why they made particular predictions, and to use previous story information for justification.
- Avoid “right” or “wrong”; use terms like “might happen”, “possible”, or “likely”.
- After reading a section, review previous predictions and let the students change their ideas.
- Focus on predictions, not on who offered them.
- Involve everyone by letting the students raise their hands, if they wish to make a contribution or to take sides with others on predictions.
- Keep up the pace! Do not let discussions drag; get back to the story quickly (Temple & Gillett, 1989, p. 101).

“Comprehension is enormously improved when the speaker’s schema or organizational pattern is perceived by the listener” (Devine, 1982, p. 22). Teach students the various **structures** (e.g., short story, essay, poetry, play), **organizational patterns** (e.g., logical, chronological, spatial), and **transitional devices**. Effective listeners can follow spoken discourse when they recognize key signal expressions such as the following:

“ਜੇਕਰ ਸਰੋਤਾ ਬਕਤੇ ਦੀ ਸੋਚ, ਪਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗਲ ਦੀ ਸਮਝ ਕਾਫੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ” (ਡੇਵਿਨ, ੧੯੮੨, ਪ. ੨੨)। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਖਰੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿੱਸੇ, ਲੇਖ, ਕਾਵਿ, ਨਾਟਕ), ਜਥੇਬੰਦਕ ਵਿਧੀ ਦੀ ਬਣਤਰ (ਜਿਵੇਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਮੇਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਵ ਅਤੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਮਝ) ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਜਾਂ ਲੈਂਗੁਏਜ ਬਦਲਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਰੋਤ ਕਹੀ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਖਾਸ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ (ਮਜ਼ਮੂਨ) ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

- *Example words*: for example, for instance, thus, in other words, as an illustration.
ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਅਖਰ: ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ, ਦੂਜੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ।
  - Usually found in: generalization plus example (but may be found in enumeration and argumentation).
ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਅਖਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਆਮ ਗਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- *Time word*: first, second, third, meanwhile, next, finally, at last, today, tomorrow, soon.
ਕਾਲ (ਸਮੇਂ) ਪਰਥਾਏ ਅਖਰ: ਪਹਿਲੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਦੌਰਾਨ/ਤਦ ਤਕ, ਅਗਲਾ, ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਅੰਤਲਾ, ਅਜ, ਕਲ, ਜਲਦੀ।
  - Usually found in: narration, chronological patterns, directions, and whenever events or examples are presented in a time sequence.
ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਅਖਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੜੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ/ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਕਥਾ, ਵਾਰਤਾ, ਸਮੇਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- *Addition words*: in addition, also, furthermore, moreover, another example.
ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧਾਣ ਜਾਂ ਗਲ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖਰ: ਅਤੇ, ਨਾਲੇ, ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ, ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ।
  - Usually found in: Enumeration, description, and sometimes in generalization plus example.
ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਖਿਆਨ, ਗਿਣਤੀਆਂ, ਸੂਚੀਆਂ, ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਆਮ ਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਖਰ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- *Result words*: as a result, so, accordingly, therefore, thus.
ਨਤੀਜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਅਖਰ: ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ/ਲਈ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ/ਮੁਤਾਬਕ, ਇਸ ਕਰਕੇ, ਇਉਂ।
  - Usually found in: Cause and effect.

ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇ ਹਲਾਤ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਸਰ ਜਾਂ ਪਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ)।

- *Contrast words*: however, but, in contrast, on the other hand, nevertheless.
ਫਰਕ ਦਿਖਾਉਣ ਜਾਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਖਰ: ਪਰ, ਲੇਕਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੇ ਉਲਟ, ਫਿਰ ਵੀ।
  - Usually found in: comparison and contrast (and whenever speaker makes a comparison or contrast in another pattern) (Devine, 1982, p. 24).
ਇਹ ਅਖਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਫਰਕ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਅਖਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਕਤਾ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਜਾਂ ਫਰਕ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੇ)।

Most students need practice in **making inferences** while listening. A simple way to help students become aware that there is meaning between the lines is to read a passage from literature which describes a character's actions, appearance, or surroundings. From this information, students make inferences about the character's personality. Teachers should keep in mind that the purpose of an exercise such as this is not to elicit the exact answer, but to provide opportunities for students to make various inferences. Students also need to be aware of the inferences they can make from non-verbal cues. A speaker's tone and body language can convey a message as well.

Teachers can also encourage **guided imagery** when students are listening to presentations that have many visual images, details, or descriptive words. Students can form mental pictures to help them remember while listening.

Although listeners need not capture on paper everything they hear, there are times when students need to focus on the message and need to record certain words and phrases. Such **note making** ("listening with pen in hand") forces students to attend to the message. Devine (1982) suggests strategies such as the following:

- Give questions in advance and remind listeners to listen for possible answers.
- Provide a rough outline, map, chart, or graph for students to complete as they follow the lecture.
- Have students jot down "new-to-me" items (simple lists of facts or insights that the listener has not heard before).
- Use a formal notetaking system (p. 48).

Transcribing or writing down live or recorded speech can sharpen students' listening, spelling, and punctuation skills.

- The teacher selects an interesting piece of writing.
- The selection is read aloud to the class (and perhaps discussed).
- The teacher then dictates the passage slowly to the class. The students transcribe the form and conventions (i.e., spelling, punctuation, and capitalization) as accurately as possible.
- Students compare their transcription with distributed copies of the original.

Critical thinking plays a major role in effective listening. Listening in order to analyze and evaluate requires students to evaluate a speaker's arguments and the value of the ideas, appropriateness of the evidence, and the persuasive techniques employed. Effective listeners apply the principles of sound thinking and reasoning to the messages they hear at home, in school, in the workplace, or in the media.

Planning and structuring classroom activities to model and encourage students to listen critically is important. Students should learn to:

- *Analyze the message*. Critical listeners are concerned first with understanding accurately and completely what they hear (Brownell, 1996). Students should identify the speaker's topic,

purpose, intended audience, and context. The most frequent critical listening context is persuasion. They should keep an open-minded and objective attitude as they strive to identify the main idea(s)/ thesis/ claim and the supporting arguments/ points/ anecdotes. They should ask relevant questions and restate perceptions to make sure they have understood correctly. Taking notes will enhance their listening.

- *Analyze the speaker.* Critical listeners must understand the reliability of the speaker. Is the speaker credible? Trustworthy? An expert? Dynamic?
- *Analyze the speaker's evidence.* Critical listeners must understand the nature and appropriateness of the evidence and reasoning. What evidence is used? Expert testimony? Facts? Statistics? Examples? Reasons? Opinions? Inappropriate evidence might include untrustworthy testimony; inadequate, incorrect, inappropriate, or irrelevant facts, statistics, or examples; or quotations that are out of context or incomplete.
- *Analyze the speaker's reasoning.* Critical listeners must understand the logic and reasoning of the speaker. Is this evidence developed in logical arguments such as deductive, inductive, causal, or analogous? Faulty reasoning might include hasty or over-inclusive generalization, either-or argument, causal fallacy (therefore, because of this), non sequitur (confusion of cause and effect), reasoning in a circle, begging or ignoring the question, false analogy, attacking the person instead of the idea, or guilt by association.
- *Analyze the speaker's emotional appeals.* Critical listeners must understand that persuaders often rely on emotional appeal as well as evidence and reasoning. Critical listeners, therefore, must recognize effective persuasive appeals and propaganda devices. A skilled critical listener identifies and discounts deceptive persuasive appeals such as powerful connotative (loaded) words, doublespeak, appeals to fears, prejudice, discontent, flattery, stereotype, or tradition. The listener must also identify and discount propaganda techniques such as bandwagon appeals, glittering generalities, inappropriate testimonials, pseudo-scientific evidence, card-stacking, and name-calling.

By understanding and practicing the principles of objective thinking, students can prepare themselves to listen effectively in most situations.

Listening affects our ability to make good decisions, our appreciation of the world around us, and our personal relationships. Effective communication begins with listening and with listeners carrying 80 percent of the responsibility in the interaction (Brownell, 1996, pp. 6-7). Whether at home, in school, or in the workplace, effective listening is important for the development and maintenance of healthy relationships.

After Listening

Students need to act upon what they have heard to clarify meaning and extend their thinking. Well-planned post-listening activities are just as important as those before and during. Some examples follow.

ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਕਹੀ ਗਲ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉੱਨੀਆਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ। ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ:

- To begin with, students can ask **questions** of themselves and the speaker to clarify their understanding and confirm their assumptions.
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇ ਬਕਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਆਲ ਕਰਣ।
- Hook and Evans (1982) suggest that the **post-mortem** is a very useful device. Students should talk about what the speaker said, question statements of opinion, amplify certain remarks, and identify parallel incidents from life and literature.

ਹੁਕ ਅਤੇ ਏਵਨਸ (੧੯੮੨) ਦਸਦੇ ਹਨ ਕੇ ਗਲ ਕਹੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹੀ ਗਲ ਬਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ, ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ, ਟਿੱਪਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਆਲ ਚੁੱਕਣ, ਗਲ ਦੇ ਖਾਸ ਪਹਿਲੂਆਂ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣ।

- Students can **summarize** a speaker's presentation orally, in writing, or as an outline. In addition to the traditional outline format, students could use time lines, flow charts, ladders, circles, diagrams, webs, or maps.
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਕਤੇ ਦੀ ਗਲ ਦਾ ਜੁਬਾਨੀ, ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਤਤ (ਸਾਰ) ਕੱਢਣ। ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਢੰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਾਲ-ਕ੍ਰਮ ਸੂਚੀ (ਸਮੇਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ), ਗਲ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਨ-ਚਿੱਤਰ (ਫਲੋ ਚਾਰਟ), ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੜਾਅ (ਲੈਡਰ), ਗੋਲਾਕਾਰ (ਸਰਕਲ), ਖਾਕੇ ਜਾਂ ਨਕਸ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- Students can **review their notes** and add information that they did not have an opportunity to record during the speech.
ਬਕਤੇ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ।
- Students can **analyze and evaluate** critically what they have heard.
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੁਣੀ ਗਲ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ।
- Students can be given opportunities to engage in activities that build on and develop principles acquired during an oral presentation. These may include **writing** (e.g., response journal, learning log, or composition), **reading** (e.g., further research on a topic or a contradictory viewpoint), **art or drama** (e.g., designing a cover jacket after a book talk or developing a mock trial concerning the topic through drama in role).
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨੀ ਗਲ-ਬਾਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖੀਆਂ ਧਾਰਣਾਂ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤਾਂ (ਸੰਕਲਪ) ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭਿਆਸ (ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ) ਕਰਾਓ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ (ਰਸਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੁਆਬ ਦੇਣੇ, ਲਿਖਤਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ), ਪੜ੍ਹਨਾ (ਮਤਭੇਦ ਵਾਲੀ ਗਲ/ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਖੋਜ), ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨਾਟਕ (ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਨਾਟਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ), ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Assessment of Listening Listening is one of the more difficult aspects of the language arts to assess. It cannot be easily observed and can be measured only through inference. However, there are both informal and formal strategies and instruments that teachers can use to help them in their assessments.

Informal Assessment The most effective assessment of listening may be teachers' observations and students' self-assessments. Students initially may not be aware of how well they listen and, therefore, need teacher guidance.

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਪਰਿਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਰਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ (ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ) ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਹੈ। ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।

Self-assessments should be followed with one-on-one discussions about student progress. Teachers can also videotape students while they are listening and follow up with discussion.

ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਿਧੀ ਗਲ ਬਾਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

The following forms can be used or adapted for informal assessments. These assessment forms are provided as examples.

ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਖਾਕੇ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲ (ਗੈਰ ਰਸਮੀ) ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਾਕੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

Formal Assessment More formal listening assessments can be prepared by teachers based on objectives and perceived needs. Some examples follow.

- Excerpts from different genres of literature (e.g., prose, poetry, play) can be used as follows:
  - Prepare a set of ten questions on the excerpt.
  - Set a purpose for the listening activity (e.g., “Listen to determine the setting of the following passage.”).
  - Have students listen to the excerpt (pre-taped or teacher-read).
  - Have students respond in writing to the prepared questions.
  - A score of 70% or better on basic recall and basic inferential questions indicates that the student has comprehended the passage.
  - Questions can also be designed to determine if students comprehend critically and creatively.
- Students can paraphrase, summarize, analyze, make notes, complete a listening guide, or write a response to a spoken or multimedia presentation. The assessment tasks can be as simple as listing significant ideas and arguments, answering a series of questions, or identifying connotative meanings of key words. They can be as challenging as formulating their own questions; identifying irrelevant details; identifying fallacies, bias, or prejudice; using the information presented and applying it to a new situation; or judging the effects of various devices the speaker may use to influence the listener or viewer.
- Devine (1982) gives examples of other types of listening assessments.
  - After placing ten details on the chalkboard, the teacher reads a ten-minute story aloud. After listening to the story, students are asked to jot down the four or five details that are most important to the outcome. The responses provide insights into students’ listening ability.
  - Students listen to a story and, afterwards, write down three key qualities of the character and their reasons for selecting these. While listening to the story a second time, the students listen for and record details that prove their assertions about the character.

Adapted from: <http://www.sasked.gov.sk.ca/docs/xla/ela15b.html>

Sample Self-assessment for Listening

Circle the appropriate column:

Learning How to Listen

Yes	No	Sometimes	• Do I pay attention?
Yes	No	Sometimes	• Do noises in the room interrupt my listening carefully?
Yes	No	Sometimes	• Am I willing to judge the speaker’s words without letting my own ideas get in the way?
Yes	No	Sometimes	• Do I find the speaker’s personal habits distracting (e.g., clearing the throat constantly?)

Listening for Information

Yes	No	Sometimes	• Can I mentally organize what I hear so that I can remember it?
Yes	No	Sometimes	• Can I think up questions to ask the speaker about ideas that I don’t understand?
Yes	No	Sometimes	• Do I get the meaning of unknown words from the rest of what the speaker says?

Listening Critically

Yes	No	Sometimes	• Is the speaker expert enough to make his/ her statements?
Yes	No	Sometimes	• Can I separate facts from explanations or opinions?
Yes	No	Sometimes	• Can I tell the difference between important and unimportant details?